

INNLEDNING

Staten Israel ble født i synd, skriver Ronald Bleier i dette heftet av Vardøger. Det juridiske grunnlaget for denne staten ble lagt gjennom FNs vedtak om deling av det britiske mandatområdet Palestina i 1947. Ifølge FN-resolusjonen skulle det opprettes to stater, en jødisk og en palestinsk. Den jødiske staten ble straks opprettet, den palestinske staten eksisterer ikke til dags dato.

Som blant andre Bleier og Kimmerling påviser, har Israel aldri akseptert de grensene som ble fastsatt i FNs delingsplan. For sionistene var delingsplanen bare et midlertidig kompromiss. Gjennom krigene i 1948 «sørget de jødiske militære styrkene for å erobre et territorium på om lag 20.000 km² (altså langt mer enn de 14.000 km² staten Israel var blitt tildelt gjennom FNs delingsresolusjon)», skriver Kimmerling. Samtidig ble 700.000 palestinere fordrevet fra det territoriet FN hadde tildelt Israel og fra landområdene som ble annektert av Israel i 1948. Kimmerling viser at dette var en tilsiktet politikk, i samsvar med «sionismens ideologiske målsetting om å tilegne seg et så stort og kontinuerlig territorium som mulig, rensset for arabisk befolkning. Dette ble ansett som en nødvendig betingelse for å etablere en eksklusiv jødisk nasjonalstat.»

Israels kolonisering av Palestina har fortsatt, gjennom etablering av stadig nye bosettinger på Vestbredden og i Gaza som ble erobret under krigen i 1967, gjennom byggingen av «sikkerhetsmuren» osv. Samtidig har den etniske rensingen tiltatt i styrke. Under statsminister Sharon blir denne politikken kombinert med det Kimmerling kaller *politicide*, dvs. politisk utryddelse av det palestinske folket: Palestinernes selvstendighetsbestrebelse skal knuses, deres muligheter, evne og vilje til å danne en uavhengig stat skal ødelegges. Kimmerling: «... politisk utryddelse består av en blanding av militære, politiske, sosiale og psykologiske virkemidler. De vanligste teknikkene er beslaglegging av jord og kolonisering av denne, begrensninger av folks mobilitet og frie bevegelse (portforbud, avstengninger, vei-sperringer). Videre iverksettes drap, lokale massakre, massearrestasjoner, oppsplittelse eller eliminering av leder- og elitegrupper.»

Men Kimmerling tror ikke sionistene vil nå sitt mål om et rent jødisk stor-Israel, selv med massiv vestlig støtte: «De harde fakta er ... at det palestinske folket eksisterer. Mulighetene er null for at en slik politisk utryddelse kan gjennomføres – altså at landet etnisk renses for palestinere – uten at det får fatale konsekvenser for Israel.»

Staten Israel kan takke FN for sin eksistens. Likevel har neppe noen annen stat brutt så mange FN-resolusjoner som Israel. (Israels brudd på folkeretten og FN-resolusjoner blir grundig dokumentert i artiklene av Bleier, Kimmerling og Overrein i dette heftet.) Det mest bemerkelsesverdige ved dette er at vestlige land, særlig USA i senere år, mer eller mindre stilltiende

har akseptert Israels ekspansjonspolitik, eller iallfall ikke har villet bruke sanksjoner for å stanse den. Når det gjelder å respektere folkeretten og FN-resolusjoner, har vestlige land tildelt Israel en unntaksstatus som etter hvert skader disse landene selv fordi den internasjonale rettsorden undergraves.

Israel og USA har blitt stadig mer opptatt av å hindre at FN skulle spille en sentral rolle i fredsforhandlinger om Midtøsten. Det er ikke vanskelig å forstå. FN har kritisert Israels handlinger i en nesten endeløs rekke av resolusjoner, både i Generalforsamlingen og Sikkerhetsrådet. Da Israel okkuperte resten av Palestina i 1967, bygde stadig flere jødiske bosettinger, annekterte Jerusalem og erklærte byen som Israels hovedstad i strid med delingsplanen og innførte et terrorregime over den palestinske befolkningen på de okkuperte områdene, måtte resultatet bli fordømmelser fra FN. FNs eksistens står på spill dersom man ikke i det minste skulle rette verbal kritikk mot Israels mange rettighetsbrudd.

De som har prøvd å sette FN på sidelinjen, har argumentert med at konflikten i Midtøsten må løses gjennom politiske forhandlinger mellom partene. Men Israel og PLO som to internasjonalt anerkjente rettssubjekter kan ikke inngå avtaler i strid med folkerettslige bestemmelser.

Da Israel i 1967 okkuperte Vestbredden, Gaza og Øst-Jerusalem, krevde Sikkerhetsrådet (resolusjon 242) med USAs stemme, at denne okkupasjonen skulle opphøre. Rett etter oktoberkrigen i 1973 ble en lignende resolusjon (338) vedtatt i Sikkerhetsrådet. Palestinernes rett til en egen stat var ikke nevnt i 242 – det ble bare henvist til at flyktningproblemet måtte løses. Dette i kombinasjon med at 242 impliserte en anerkjennelse av staten Israel innafor våpenhvile-grensene fra 1949 («den grønne linje»), gjorde at PLO ikke godtok denne resolusjonen. USA og andre stater stilte senere som betingelse for å ha kontakt med PLO at organisasjonen godtok 242 og 338. Dette gjorde PLO i 1988 etter vedtak i Det palestinske nasjonalrådet, og USA godtok deretter PLO som forhandlingspartner. Dette åpnet så for Oslo-prosessen som la resolusjonene 242 og 338 til grunn for forhandlingene.

Det er nå gått 37 år siden 6-dagerskrigen og resolusjon 242. Staten Israel har om mulig blitt enda mer aggressiv i sin politikk. Og USA har valgt å støtte et stadig mer ekstremt Israel. I april 2004 erklærte president Bush at «i lys av nye realiteter på bakken, inklusive allerede eksisterende større israelske befolkningssentra, er det usannsynlig at resultatet av forhandlingene om en endelig løsning vil bli en hel og full rettet til våpenhvile-linja fra 1949.» Bush sa samtidig at flyktningene ikke kunne regne med å vende tilbake, følgelig at det ikke gjelder noen tilbakevendingrett i det palestinske tilfellet.¹

Disse erklæringene betyr at resolusjon 242 og 338 ikke lenger er USAs grunnlag for forhandlinger. USA godtar både bosettingene og at Israel vil komme til å annektere viktige deler av Vestbredden og Øst-Jerusalem. Det som en gang var et krav til PLO fra USAs side, er i dag noe USA distanserer

seg fra. PLO på sin side ville i dag se det som et framskritt om 242 ble satt ut i livet. Dette forteller en god del om utviklingen i Midtøsten siden 1960-tallet.

Tilsidesettingen av FN i forhandlingsprosessen begynte på 1970-tallet da Camp David-avtalen mellom Israel og Egypt ble inngått uten FNs medvirkning. På 1990-tallet i Madrid- og den seinere Oslo-prosessen ble det ført forhandlinger der representanter for palestinerne for første gang deltok. FN ble planmessig holdt utenfor disse forhandlingene. Under Madrid-prosessen, som gikk i regi av USA og Sovjetunionen, gjorde USA det klart i et brev fra oktober 1991 til den palestinske side at Sikkerhetsrådet ikke skulle behandle spørsmålet parallelt med forhandlingene. FN skulle kun få være tilstede med en observatør. Da Israel under Oslo-prosessen økte antallet bosettinger på Vestbredden og i Jerusalem, ble dette fordømt av et overveldende flertall både i Sikkerhetsrådet og i FNs generalforsamling fordi det skapte «nye fakta» og styrket Israels forhandlingsposisjon ytterligere i forhold til palestinerne. USA nedla veto mot slike fordømmelser i Sikkerhetsrådet med den begrunnelse at FN ikke var det «riktige forum», og at «partene selv skal ta seg av disse svært viktige spørsmålene» (fra USAs begrunnelse for veto, mars 1997).²

Stikk i strid med Norges offisielle politikk som er å være en varm støttespiller for FN-systemet, har også Norges stemmegivning i Midtøsten-spørsmål gjennom en årrekke bidratt til å underminere FNs autoritet. Man kan spørre hva som er begrunnelsen for en slik holdning som både Ap og borgerlige regjeringer har stått for. I desember 2001 stemte Norge avholdende i Generalforsamlingen på et forslag som slo fast at Arafat var en «unnværlig og berettiget part i fredsforhandlingene», og som krevde internasjonale observatører inn på okkupert territorium. Forslaget ble vedtatt med 124 land for. Avisa *Klassekampen* spurte UD's pressetalsmann om begrunnelsen for at Norge avholdt seg og fikk som svar:

«Hvis FN skal kunne yte et bidrag i denne konflikten, må organisasjonen snakke med en stemme. Når vi vet på forhånd at sentrale aktører som USA, ikke stiller seg bak teksten, er det ikke noe poeng i å støtte resolusjonen. Da blir dette mer symbolikk enn realitet» (*Klassekampen*, 22.12.2001).

Med en sjelden grad av tydelighet blir det her sagt at Norge ikke har noen selvstendig utenrikspolitikk i Midtøsten-spørsmålet. Regjeringens linje er å avvente hva USA bestemmer seg for. Denne såkalte «realismen» var imidlertid standpunktet til bare et fåtall land, mens 124 land altså så det som viktig å opprettholde viktige folkerettsprinsipper også når verdens sterkeste makt ikke gjør det.

Logikken bak Israels og USAs ønske om å sjalte ut FN er at det skapes en forhandlings situasjon som gir spillerom for de nakne maktrelasjonene mellom partene. På grunnlag av ulikheten i makt mellom Israel og

palestinerne, håper man så at det blir forhandlet fram en løsning som glatter over og legitimerer over et halvt hundre års urett mot palestinerne. *Deretter* vil man gå til FN og be om «verdenssamfunnets» godkjenning av en slik løsning. Israel og USA ønsker kun en fred der Israels overlegne makt-posisjon, ja i realiteten militære kontroll over en lutfattig palestinsk ministat, fortsatt skal bestå, en fred der palestinerne for all framtid har gitt opp krav (for eksempel om flyktningenes tilbakevending) som har en klar folkerettslig begrunnelse.

Oslo-prosessen la opp til en fred av denne typen. Faktisk var Arafat villig til å la Israel beholde 70% av Vestbreddens areal, mot et palestinsk selvstyre over områder hvor 90% av palestinerne levde (ifølge Oslo II). Bosettingene skulle fortsette, og Israel ville ut fra Osloavtalene ha rett til militært nærvær for å sikre bosettingene. I tillegg ville Israel ha full militær kontroll inn og ut av de palestinske selvstyrte områdene, de ville ha rett til å bygge et veinett som forbinder jødiske bosettinger, men som samtidig kutter forbindelsen mellom palestinske områder. Avtalen var dessuten på viktige punkter så vag at det muliggjorde vidt forskjellige tolkninger, noe som kom den sterkeste part, Israel, til gode.³ I tillegg til alt dette, sto det ikke et ord om en framtidig palestinsk stat i avtalene.

Bidragene i dette heftet av Vardøger søker å gi en grundig analyse av de viktigste aspektene ved konflikten mellom Israel og Palestina og Vestens rolle i denne konflikten. Etter lesningen av disse analysene, vil sikkert mange spørre: «Hva kan vi gjøre?». Selvsagt er det viktig å holde fram med solidaritetsarbeidet for Palestina. Men det vil neppe påvirke politikken til staten Israel. Denne staten er imidlertid langt mer økonomisk sårbar enn apartheid-staten i Sør-Afrika var. Vest-Europa er Israels viktigste handelspartner. En effektiv europeisk handelsboikott vil derfor merkes hardt. Skal en slik boikott komme i gang, må noen land gå først. Og en boikott blir ikke effektiv uten at fagbevegelsen og andre viktige folkelige organisasjoner i hvert land står bak den.

Redaksjonen

NOTER

- 1) Se *New York Times*, 15.04.04.
- 2) John Quigley, «The Role of Law in a Palestinian-Israeli Accommodation», *Case Western Reserve Journal of International Law*, vol 31, 1999, s. 356-57 og s. 359. Samtlige FN-resolusjoner vedrørende Israel-Palestina-konflikten er å finne på <http://domino.un.org/UNISPAL>.
- 3) Om Oslo-prosessen se Charles D. Smith, *Palestine and the Arab-Israeli Conflict*, Fourth edition, Boston/New York 2001, særlig s. 457-76; og Hilde Henriksen Waage, 'Peacemaking is a Risky Business' – *Norway's Role in the Peace Process in the Middle East, 1993-96*, PRIO, Oslo 2004.